

ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN PHẨM CHẤT, NĂNG LỰC

Nguyễn Linh Phong⁺,
Lê Hoàng Phương

Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh
+Tác giả liên hệ • Email: phongnl@hcmue.edu.vn

Article history

Received: 15/02/2023

Accepted: 21/3/2023

Published: 10/4/2023

Keywords

Training, teachers, National defense and security education, quality, competence

ABSTRACT

Under the multi-dimensional impact of the 4th industrial revolution and the strong trend of digital transformation worldwide, the field of education and training in Vietnam has been transformed significantly in recent years. First of all, the renovation of curricula and textbooks, orienting to change the teaching perspective, shifting from the teaching approach the content to the approach to quality and competence with the goal of training human resources with all the qualities and competences to become a global citizen. The teacher teaching the subject of National Defense and Security Education is also affected by the above context. The article focuses on analyzing some theoretical bases in training teachers of National Defense and Security Education in particular and National Defense and Security Education in general. At the same time, by the method of case study, clarifying the reality of training teachers of national defense and security education in the direction of quality and competence development at Ho Chi Minh City University of Education. Thereby, the author proposes a number of measures to contribute to improving the effectiveness of training teachers of National Defense and Security Education in the direction of developing quality and competence, building a premise to continue developing this research direction in educational institutions throughout the country.

1. Mở đầu

Giáo dục quốc phòng và an ninh với tư cách là một môn học của nền giáo dục quốc dân, thuộc nội dung cơ bản trong đường lối xây dựng nền quốc phòng toàn dân, an ninh dân nhân của Đảng Cộng sản Việt Nam, góp phần xây dựng, chuẩn bị lực lượng bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Là môn học chính khóa trong chương trình giáo dục và đào tạo từ cấp trung học phổ thông đến đại học, ở các trường chính trị, hành chính và đoàn thể, môn Giáo dục quốc phòng và an ninh có vị trí ngày càng quan trọng trong giáo dục cho công dân khi thế giới đang trong kỉ nguyên của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, những nội dung, kiến thức, kĩ năng về quốc phòng và an ninh đều hướng đến việc xây dựng niềm tin, niềm tự hào, phát huy tinh thần yêu nước, truyền thống dựng nước và giữ nước của dân tộc.

Với việc phát triển, tác động đa ngành của công nghệ thông tin và bối cảnh “internet of thing” (IoT), đòi hỏi giáo viên cần đổi mới nhiều về phương pháp dạy học và ứng dụng công nghệ thông tin vào dạy học. Đặc thù với giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh không những cần tiếp thu và học hỏi thêm về ứng dụng công nghệ thông tin, đổi mới phương pháp hay tích cực bồi dưỡng vốn ngoại ngữ, mà việc nâng cao năng lực, tu dưỡng và rèn luyện phẩm chất, bản lĩnh chính trị vẫn là vấn đề rất cần thiết trước bối cảnh hiện nay. Vì lẽ đó, việc đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực được xem là hướng đi mang lại hiệu quả cao cho việc hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất và năng lực công dân đáp ứng vào sự nghiệp xây dựng đất nước và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Đào tạo giáo viên có phẩm chất đạo đức tốt, năng lực chuyên môn vững vàng, có khả năng giảng dạy, hướng dẫn đào tạo và huấn luyện chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh, định hướng và hỗ trợ học sinh, sinh viên khai thác, nắm vững, hiểu biết sâu sắc về giáo dục quốc phòng và an ninh; góp phần xây dựng thế trận quốc phòng toàn

dân, thể trận an ninh nhân dân vững mạnh. Với mục đích đó việc đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực là yêu cầu bức thiết và có ý nghĩa thiết thực.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết của hoạt động đào tạo giáo viên Giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực

Để phát huy sức mạnh toàn dân trong việc xây dựng, củng cố nền quốc phòng, an ninh bảo vệ vững chắc Tổ quốc, giải pháp hàng đầu, quan trọng nhất, có ý nghĩa quyết định là tiến hành giáo dục quốc phòng và an ninh cho toàn dân. Đảng và Nhà nước luôn quan tâm, có những quan điểm, chính sách thiết thực cho công tác giáo dục quốc phòng và an ninh. Trong những năm gần đây, cụ thể hoá quan điểm của Đảng, Nhà nước đã ban nhiều văn bản pháp quy nhằm tăng cường đào tạo giáo viên, công tác giáo dục quốc phòng và an ninh toàn dân, đảm bảo chất lượng đội ngũ giáo viên giảng dạy như Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh năm 2013; Quyết định số 607/QĐ-TTg ngày 24/4/2014 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt đề án “Đào tạo giáo viên, giảng viên giáo dục quốc phòng và an ninh cho các trường trung học phổ thông, trung cấp chuyên nghiệp, trung cấp nghề, cao đẳng nghề, các cơ sở giáo dục đại học đến năm 2020”; Thông tư số 05/2020/TT-BGDĐT ngày 18/3/2020 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về ban hành chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh trong trường trung cấp sư phạm, cao đẳng sư phạm và cơ sở giáo dục đại học; Thông tư số 46/2020/TT-BGDĐT ngày 24/11/2020 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về ban hành chương trình môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cấp trung học phổ thông;...

Việc đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh ngày càng có vai trò hết sức quan trọng. Bởi lẽ giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh là người đầu tiên giảng dạy cho học sinh, sinh viên khối kiến thức cơ bản, có hệ thống, chương trình khoa học về quốc phòng - an ninh, đồng thời là người góp phần hình thành cho học sinh niềm tin, khả năng bảo vệ Tổ quốc. Việc dạy học giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên là công việc cần thiết vì hoạt động này góp phần trực tiếp đến việc thực hiện đường lối, quan điểm của Đảng, chính sách của Nhà nước. Về vị trí của môn Giáo dục quốc phòng và an ninh, Chính phủ xác định: “*Giáo dục quốc phòng và an ninh là bộ phận của nền giáo dục quốc dân, một nội dung cơ bản trong xây dựng nền quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân; là môn học chính khóa trong chương trình giáo dục, đào tạo trung học phổ thông đến đại học và các trường chính trị, hành chính, đoàn thể...*” (Chính phủ, 2007).

Văn kiện Đại hội XIII của Đảng xác định rõ: “*Chú trọng hơn giáo dục đạo đức, nhân cách, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là giáo dục tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc, truyền thống và lịch sử dân tộc, ý thức trách nhiệm xã hội cho các tầng lớp nhân dân, nhất là thế hệ trẻ; giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc tốt đẹp của người Việt Nam; khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa*” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021). Những quan điểm đổi mới trong dạy học được định hướng cùng với những quan điểm, chính sách của Đảng là tiền đề quan trọng để hoạt động giáo dục quốc phòng và an ninh ngày càng phát triển vững chắc hơn. Tác giả Phạm Đức Tú đã có chia sẻ với Báo Giáo dục và Thời đại về vị trí của môn Giáo dục quốc phòng và an ninh trong chương trình mới như sau: “*Trong chương trình giáo dục phổ thông mới, môn Giáo dục quốc phòng và an ninh có vai trò quan trọng. Do đó, các địa phương cần quan tâm, có giải pháp nâng cao chất lượng môn học này*”. Giáo viên dạy môn Giáo dục quốc phòng và an ninh giữ vai trò then chốt, là tấm gương về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống, cùng với những kỹ năng quân sự và các năng lực khác sẽ trở thành tấm gương để người học noi theo, góp thực hiện thắng lợi nhiệm vụ này. Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh là chủ thể then chốt, trực tiếp tổ chức dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh, góp phần “*giáo dục ý thức, tri thức về quốc phòng - an ninh và kỹ năng quân sự cần thiết cho toàn dân nhằm phục vụ sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc*” (Lê Ngọc Cường và cộng sự, 2014, tr 102).

Đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực được hiểu là quá trình tổ chức các hoạt động dạy học, giáo dục cho sinh viên đang theo học ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh trong đó chú trọng đến việc hình thành các phẩm chất, năng lực, đặc biệt là các phẩm chất, năng lực đặc thù cho người học để đáp ứng vị trí việc làm theo mục tiêu của chương trình đào tạo. So với hoạt động đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh hiện nay, việc đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phẩm chất, năng lực có vai trò rất quan trọng. Trước hết đây là định hướng đào tạo phù hợp với bối cảnh dạy học theo quan điểm tiếp cận phẩm chất, năng lực. Đào tạo theo định hướng này giúp người học xác định rõ các phẩm chất, năng lực, yêu cầu cần đạt trong quá trình học tập, từ đó chủ động tham gia học tập, rèn luyện. Để hình thành phẩm chất, năng lực sinh viên trong quá trình học tập phải tham gia vào các hoạt động từ đó kích thích động cơ, thái độ, tâm lý tham gia học tập, không bị nhàm chán.

Hơn nữa, theo yêu cầu về mặt nguyên tắc, trong dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh, giáo viên cần đảm bảo nguyên tắc “phát huy tính tự giác, tích cực, độc lập của người học” với phương thức “dưới sự chỉ đạo, tổ chức của người dạy để tạo nên sự cộng hưởng của hoạt động dạy và học, qua đó nâng cao chất lượng dạy học” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2015, tr 161). Tiên đề về phẩm chất, năng lực được hình thành trong quá trình học tập là cơ sở để giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh thực hiện có hiệu quả nguyên tắc này đối với học sinh của mình.

Một số phẩm chất, năng lực cần có của giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh được xác định trong chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo như phẩm chất chính trị và trách nhiệm công dân; phẩm chất đạo đức và tác phong nghề nghiệp; năng lực tự chủ; năng lực giao tiếp; năng lực hợp tác; năng lực tư duy phân biện, sáng tạo và giải quyết vấn đề; năng lực ngoại ngữ và công nghệ thông tin; năng lực vận dụng kiến thức về đường lối quân sự của Đảng; năng lực vận dụng kiến thức về công tác quốc phòng, an ninh; năng lực vận dụng kiến thức quân sự chung, kỹ thuật chiến đấu bộ binh, chiến thuật; năng lực nghiên cứu khoa học; năng lực hiểu người học và xây dựng môi trường giáo dục; năng lực phát triển chương trình, nghiên cứu, xây dựng và thực hành hoạt động giáo dục, dạy học; năng lực đánh giá (Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, 2020).

Nhiệm vụ đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh là nhiệm vụ rất quan trọng, để có thể dạy học theo quan điểm tiếp cận phẩm chất, năng lực, “lấy người học làm trung tâm”, tăng cường tổ chức các hoạt động nhưng vẫn giữ được nét đặc thù của môn học, đòi hỏi giáo viên phải được đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực. Ngoài các phẩm chất, năng lực chung như tự chủ tự học, giải quyết vấn đề, tự học, yêu nước, trung thành, trách nhiệm,... giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh cần phải có các phẩm chất, năng lực chuyên ngành để vận dụng vào quá trình tổ chức dạy học như phân tích các vấn đề về quốc phòng, an ninh; vận dụng kiến thức, kỹ năng quân sự vào cuộc sống, giảng dạy;...

2.2. Thực trạng đào tạo giáo viên Giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực qua nghiên cứu trường hợp tại Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh

Từ năm 2012, đặc biệt là từ khi có Quyết định số 607/QĐ-TTg ngày 24/4/2014 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt đề án “Đào tạo giáo viên, giảng viên giáo dục quốc phòng và an ninh cho các trường trung học phổ thông, trung cấp chuyên nghiệp, trung cấp nghề, cao đẳng nghề, các cơ sở giáo dục đại học đến năm 2020”, hoạt động đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh tại cơ sở giáo dục, nhà trường trong và ngoài quân đội trở nên mạnh mẽ hơn bao giờ hết. Trong đợt tuyển sinh năm 2022, số lượng cơ sở đào tạo được cấp phép, có mã ngành, tiếp tục tuyển sinh, tổ chức đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh còn lại các đơn vị: Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Huế, Trường Đại học Vinh và Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.

Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh thành lập ngày 27/10/1976 theo Quyết định số 426/TTg của Thủ tướng Chính phủ. Tiền thân là Đại học Sư phạm Sài Gòn được thành lập vào năm 1957. Năm 1995, Trường là thành viên của Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh. Năm 1999, Chính phủ quyết định tách trường khỏi Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh để xây dựng trường Đại học Sư phạm trọng điểm ở phía Nam. Hiện nay, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh là một trong 22 trường đại học trọng điểm Quốc gia và là một trong hai trường Đại học Sư phạm trọng điểm của cả nước, đóng vai trò nòng cốt, đầu tàu đối với hệ thống các trường sư phạm và phổ thông ở phía Nam (theo hcmue.edu.vn).

Khoa Giáo dục Quốc phòng là một trong các khoa chuyên môn thuộc Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, được thành lập vào năm 1982 theo Quyết định số 2022/QĐ ngày 29/12/1982 của Bộ Giáo dục (nay là Bộ Giáo dục và Đào tạo). Trong quá trình hình thành phát triển, khoa đã đạt được nhiều thành tích nổi bật trong hoạt động đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh, các hoạt động nghiên cứu khoa học và hoạt động phong trào. Khoa vinh dự được nhận nhiều bằng khen và phần thưởng cao quý từ Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Tư lệnh Quân khu 7, Bộ Tư lệnh Thành phố Hồ Chí Minh.

Khoa Giáo dục Quốc phòng có sứ mệnh đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh với trình độ đại học, tổ chức, tham gia các hoạt động nghiên cứu khoa học, học thuật, giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên toàn trường, tham mưu các hoạt động về quốc phòng, quân sự cho lãnh đạo Trường. Sau khi hoàn thành chương trình đào tạo Cử nhân giáo dục quốc phòng và an ninh, sinh viên hình thành được các kiến thức cơ bản về quốc phòng - an ninh, có bản lĩnh chính trị vững vàng, có phẩm chất đạo đức, sức khỏe, ý thức kỷ luật cũng như tác phong quân sự và năng lực đáp ứng được yêu cầu giảng dạy trong các trường trung học phổ thông, trung cấp chuyên ngành, trung cấp nghề,... Thêm vào đó có khả năng giảng dạy tại các trường đại học, cao đẳng và có thể phát triển lên trình độ cao hơn.

Trong những năm trở lại đây, Khoa Giáo dục Quốc phòng, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh đã tuyển sinh, đào tạo cho xã hội tỉ trọng lớn giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh với tỉ lệ tốt nghiệp cao, đáp ứng được các nhu cầu cấp thiết. Cụ thể:

Bảng 1. Số liệu tuyển sinh chính quy

STT	Khóa	Niên khóa	Số thí sinh trúng tuyển
1	38	2012 - 2016	65
2	39	2013 - 2017	94
3	40	2014 - 2018	105
4	41	2015 - 2019	72
5	42	2016 - 2020	Không tuyển sinh
6	43	2017 - 2021	74
7	44	2018 - 2022	Không tuyển sinh
8	45	2019 - 2023	Không tuyển sinh
9	46	2020 - 2024	49
10	47	2021 - 2025	62
11	48	2022 - 2026	54

Nguồn: Nguyễn Linh Phong và Lê Đức Sơn (2022, tr 143)

Kết quả khảo sát tình hình việc của sinh viên tốt nghiệp từng năm, từ năm 2019 đến nay cho thấy tỉ lệ sinh viên sau khi tốt nghiệp có việc làm chiếm tỉ lệ 100%; trong đó có trên 70% tốt nghiệp có việc làm đúng ngành đào tạo (Số liệu tổng hợp từ Văn phòng Khoa Giáo dục Quốc phòng vào 02/2023). Cùng với đó, vào tháng 8/2022, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh đã tổ chức Hội nghị rà soát, cập nhật chương trình đào tạo năm 2022 với sự tham gia của nhiều chuyên gia, nhà khoa học, nhà tuyển dụng như Chuyên viên cao cấp Vụ Giáo dục quốc phòng và an ninh, Giám đốc Trung tâm Giáo dục quốc phòng và an ninh - Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Chuyên viên phụ trách môn Giáo dục quốc phòng và an ninh của Sở Giáo dục và Đào tạo Thành phố Hồ Chí Minh, đại diện Ban Giám hiệu trường trung học phổ thông, 50 cựu sinh viên là giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh và sinh viên đang học ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh. Tại hội nghị, các chuyên gia đã đưa ra nhiều ý kiến trao đổi, đánh giá về chất lượng sinh viên sau tốt nghiệp, chương trình đào tạo ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh. Các ý kiến thừa nhận rằng chương trình đã đào tạo được đội ngũ giáo dục quốc phòng và an ninh đáp ứng cơ bản yêu cầu, vị trí việc làm. Các giáo viên năng động, tích cực, có nhiều sáng tạo trong quá trình tổ chức dạy học, tiên phong tham gia các hoạt động phong trào, đóng góp vào sự phát triển của đơn vị công tác. Về số liệu cụ thể:

Bảng 2. Kết quả khảo sát ý kiến các bên liên quan về chất lượng sinh viên ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh sau khi tốt nghiệp

STT	Nội dung	Kết quả (tỉ lệ %)			
		Hoàn toàn đồng ý	Đồng ý	Phân vân	Không đồng ý
1	Chất lượng, năng lực được hình thành trong quá trình đào tạo đáp ứng đầy đủ yêu cầu, vị trí việc làm	4%	66%	25%	5%
2	Giáo viên có khả năng tổ chức hiệu quả các hoạt động giúp học sinh hình thành phẩm chất, năng lực	4%	45%	40%	11%
3	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh am hiểu về quan điểm dạy học phát triển phẩm chất, năng lực	0%	15%	71%	14%
4	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh có thể xây dựng bài giảng, kế hoạch giảng dạy theo hướng dẫn của ngành giáo dục quốc phòng và an ninh năm 2016	76%	24%	0%	0%
5	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh có thể xây dựng kế hoạch bài dạy với các hoạt động khởi động, khám phá, luyện tập, vận dụng theo chương trình mới 2020	8%	21%	61%	10%

6	Ngoài hoạt động chuyên môn, giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh có khả năng và sẵn sàng tham gia, tổ chức các hoạt động khác tại đơn vị	15%	64%	21%	0%
7	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh có bản lĩnh chính trị vững vàng, tinh thần trách nhiệm cao, sẵn sàng nhận và hoàn thành các nhiệm vụ được giao	24%	64%	12%	0%
8	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh có năng lực sáng tạo, năng lực ngoại ngữ, công nghệ thông tin tốt	0%	8%	21%	71%
9	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh được giới thiệu chi tiết về các phẩm chất, năng lực cần đạt trong quá trình học tập tại cơ sở đào tạo	12%	37%	44%	7%
10	Giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh hoàn thành tốt các nhiệm vụ được lãnh đạo đơn vị phân công	24%	57%	19%	0%

Nguồn: Tác giả khảo sát, tổng hợp

Ngoài ra, các chuyên gia và bản thân cựu sinh viên, sinh viên cũng công nhận cần bồi dưỡng thêm các phẩm chất, năng lực bổ trợ và tăng cường chuyên môn hoá các phẩm chất, năng lực đặc thù chuyên môn để đáp ứng tốt hơn yêu cầu, nhiệm vụ giáo dục quốc phòng và an ninh. Vì thực tế, đội ngũ giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh bên cạnh các điểm mạnh, trong một bộ phận còn tồn tại một số vấn đề như thiếu tính năng động, sáng tạo, nhiều trường hợp chưa thể hiện được bản lĩnh, tác phong quân sự chuyên nghiệp, gặp nhiều khó khăn trong quản lí học sinh, tham gia các hoạt động khác, đặc biệt là hoạt động hội nhập, ứng dụng công nghệ trong nhà trường.

Thực tiễn quá trình đào tạo, sản phẩm đầu ra và đánh giá của các bên có liên quan là tiền đề để khoa Giáo dục Quốc phòng tiếp tục bồi dưỡng lực lượng giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh ngày càng chất lượng. Hơn ai hết, hiểu được yêu cầu, tác động của bối cảnh, quan điểm dạy học mới, việc đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực luôn được tập thể khoa quan tâm, thực hiện. Khoa Giáo dục Quốc phòng đã không ngừng cải tiến, đổi mới phương pháp dạy học, tổ chức hoạt động đào tạo, nghiên cứu khoa học,... bằng những nỗ lực từ đội ngũ giảng viên, viên chức với nhiều cách khác nhau trong đó có cả động viên, khích lệ sinh viên tích cực, chủ động, sáng tạo trong học tập. Sinh viên khoa Giáo dục Quốc phòng được bồi dưỡng các phẩm chất, năng lực ngay từ sớm và đạt được nhiều kì vọng. Trong đó có thể thấy số lượng sinh viên tham gia nghiên cứu khoa học ngày càng nhiều, đội ngũ cán bộ Đoàn - Hội là sinh viên chiếm tỉ lệ cao, sinh viên đã và đang xây dựng cho bản thân nhiều phương pháp và kế hoạch học tập khác nhau, không ngừng chủ động trau dồi năng lực giao tiếp thông qua các buổi thuyết trình, tọa đàm do đơn vị tổ chức.

Đồng thời, để hoạt động đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh đạt được hiệu quả cao hơn, tạo môi trường thuận lợi để người học hình thành, phát triển các phẩm chất, năng lực cần giải quyết một số vấn đề đặt ra như cải tiến, rà soát chương trình đào tạo, đề cương chi tiết các học phần theo quan điểm tiếp cận phẩm chất, năng lực; cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học vẫn còn thiếu, sân bãi tập luyện tập, phòng học chuyên dùng chưa đầy đủ; bộ phận giảng viên vẫn giảng dạy bằng phương pháp dạy học truyền thống là chủ yếu, thiếu kết hợp các phương pháp dạy học tích cực. Ngoài ra, còn có một số vấn đề đến từ chính sinh viên (giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh tương lai) như chưa nhận thức rõ được tầm quan trọng của việc học tập, rèn luyện, còn bộ phận sinh viên lơ là trong học tập, bị thu hút bởi các yếu tố như mạng xã hội, tình cảm nam nữ, chưa có mục tiêu, động lực rõ ràng, chưa tự rèn luyện phẩm chất, năng lực.

2.3. Biện pháp nâng cao hiệu quả đào tạo giáo viên Giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực

Từ sự cần thiết và thực tiễn trường hợp đào tạo tại Khoa Giáo dục Quốc phòng, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, để nâng cao hiệu quả đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực, góp phần thực hiện một trong các quan điểm xây dựng chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh mới ở cấp trung học phổ thông là “*phát triển phẩm chất, năng lực chung, năng lực đặc thù*” của học sinh (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2020) cần tập trung thực hiện một số biện pháp sau:

Một là, *tiếp tục rà soát, cập nhật chương trình đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực người học*. Mục tiêu của biện pháp này, góp phần giúp các cơ sở đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh thường xuyên hoàn thiện và cập nhật chương trình đào tạo, làm cơ sở để vận dụng trong tổ chức đào tạo ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phẩm chất, năng lực của người học.

Về nội dung biện pháp: chương trình đào tạo là “kim chi nam” trong quá trình tổ chức đào tạo, không thể tổ chức đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực nếu chương trình được xây dựng theo định hướng khác (chẳng hạn định hướng tiếp cận nội dung). Chương trình theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực cần thể hiện qua mục tiêu, quan điểm xây dựng chương trình, kết cấu khung nội dung. Định hướng này phải được cụ thể hoá trong đề cương chi tiết từng học phần. Đề cương chi tiết học phần theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực được thể hiện qua mục tiêu học phần, các nội dung, hình thức tổ chức giảng dạy, đặc biệt là phương pháp sử dụng trong học phần, có cả quy định về kiểm tra, đánh giá với các hình thức mới nên được khuyến khích như dự án, công trình nghiên cứu, sản phẩm cá nhân.

Về cách thức thực hiện: Thực hiện quy trình rà soát, cập nhật chương trình đào tạo đúng, đầy đủ các bước. Xác định quan điểm tiếp cận phẩm chất, năng lực trong các khâu rà soát, cập nhật từ xây dựng chương trình khung đến viết đề cương chi tiết các học phần. Xây dựng các phẩm chất, năng lực trong chương trình khung rõ ràng, cụ thể, phù hợp với thực tiễn.

Hai là, *cán bộ quản lý, giảng viên, viên chức tham gia vào quá trình đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh quán triệt quan điểm dạy học tiếp cận phẩm chất, năng lực*.

Về mục tiêu: thực hiện biện pháp này sẽ góp phần cụ thể hoá các phẩm chất, năng lực trong chương trình đào tạo vào quá trình quản lý đào tạo, tổ chức dạy học, kiểm tra đánh giá; đánh giá được mức độ phù hợp của các phẩm chất, năng lực và mức độ đóng góp của chúng trong việc đáp ứng yêu cầu vị trí việc làm.

Về nội dung biện pháp: đây chính là các chủ thể then chốt, trực tiếp tham gia vào quá trình tổ chức đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh. Trước hết về mặt nhận thức, cán bộ quản lý, người dạy cần hiểu rõ bối cảnh cũng như vai trò, ý nghĩa của quan điểm dạy học tiếp cận phẩm chất, năng lực. Trong quá trình giảng dạy, từng bước đổi mới phương pháp dạy học, tăng cường tổ chức các hoạt động, bởi lẽ đó là con đường chủ yếu giúp người học dễ dàng hình thành phẩm chất, năng lực.

Về cách thức thực hiện biện pháp: cán bộ quản lý, giảng viên tìm hiểu, biết rõ tác động của bối cảnh dạy học đến hoạt động đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực. Người dạy từng bước vận dụng quan điểm dạy học tiếp cận phẩm chất, năng lực và các phương pháp, kỹ thuật dạy học tích cực vào quá trình tổ chức dạy học và kiểm tra, đánh giá. Cán bộ quản lý có các cơ chế động viên, khuyến khích, khen thưởng trong dạy học theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực.

Ba là, *giảng viên định hướng, hỗ trợ sinh viên ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh học tập, rèn luyện các phẩm chất, năng lực cần thiết*.

Về mục tiêu: sinh viên hiểu về quá trình đào tạo theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực, có phương pháp phù hợp phối hợp giữa quá trình đào tạo với quá trình tự đào tạo. Sinh viên tự giác rèn luyện các phẩm chất, năng lực của bản thân trong quá trình học tập.

Về nội dung biện pháp: bản thân mỗi sinh viên - các giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh tương lai, dưới sự tư vấn, đồng hành, huấn luyện của giảng viên cần ý thức rõ nội dung biện pháp này. Bởi tổ chức rèn luyện phẩm chất, năng lực là vai trò của giáo viên, còn tham gia các hoạt động rèn luyện phẩm chất, năng lực và quá trình tự rèn luyện phải do chính sinh viên thực hiện. Bên cạnh đó, sinh viên cần tự chủ động khắc phục các rào cản tâm lý, khó khăn trong quá trình học tập, rèn luyện.

Về cách thức thực hiện biện pháp: trước hết mỗi sinh viên giáo dục quốc phòng và an ninh xác định rõ thái độ, động cơ, mục tiêu học tập, tránh tâm lý mơ hồ, tạm bợ. Sinh viên tích cực tham gia vào các hoạt động học tập dưới sự tổ chức, chỉ đạo của giảng viên để hình thành các phẩm chất, năng lực. Từng bước rèn luyện, hình thành ý chí nghề nghiệp, bản lĩnh, tác phong của giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh tương lai. Không ngại khó khăn, thử thách trong quá trình học tập.

Bốn là, *tăng cường đầu tư, cải tiến, đề xuất các phương tiện, cơ sở vật chất trong đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh*.

Về mục tiêu: một mặt có đầy đủ cơ sở vật chất trong đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh đáp ứng được yêu cầu đào tạo theo quy định, mặt khác góp phần nâng cao hiệu quả dạy học sát với yêu cầu thực tế, thuận lợi tổ chức các hoạt động phát triển phẩm chất, năng lực người học.

Về nội dung biện pháp: trong dạy học theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực, phương tiện dạy học là yếu tố rất quan trọng tác động đến quá trình tổ chức dạy học, lựa chọn các phương pháp dạy học. Biện pháp này giữ vai trò hỗ trợ, chi phối hoạt động đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh. Việc tổ chức các hoạt động để sinh viên hình thành các phẩm chất, năng lực sẽ rất khó khả thi nếu điều kiện về cơ sở vật chất, kinh phí không đảm bảo. Bên cạnh đó, trong môi trường giáo dục đặc thù như môn giáo dục quốc phòng và an ninh, các loại vũ khí trang bị chính phần lớn do các cơ quan quốc phòng, quân sự cấp phát theo quy định thì việc tham mưu, đề xuất hợp lý là nội dung cần quan tâm.

Về cách thức thực hiện biện pháp: cán bộ quản lý, đơn vị chủ quản chịu trách nhiệm trực tiếp thực hiện nhiệm vụ giáo dục quốc phòng và an ninh nghiên cứu quy định của ngành về việc đảm bảo cơ sở vật chất trong tổ chức đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh. Đề xuất mua bổ sung mới hoặc cải tiến, sửa chữa các trang thiết bị dạy học hỏng hóc còn khả năng sử dụng. Xây dựng, thiết kế các thao trường, bãi tập chiến thuật, ném lựu đạn, điều lệnh đội ngũ, bắn súng. Tổ chức nghiên cứu khoa học hoặc các hoạt động thiết kế trang thiết bị phục vụ dạy học giáo dục quốc phòng và an ninh.

Năm là, *phát huy vai trò của các bên có liên quan như gia đình, xã hội, đơn vị tuyển dụng, các đơn vị lực lượng vũ trang trong tổ chức đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh.*

Về mục tiêu: mỗi bên đều có một sứ mệnh riêng có liên quan đến quá trình đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh, phát huy tốt vai trò của các bên là động lực để thực hiện hiệu quả nhiệm vụ đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh.

Về nội dung biện pháp: kết nối với gia đình người học để tìm hiểu thông tin, đặc điểm, lí lịch của người học, định kì thông báo kết quả học tập, rèn luyện của người học đến gia đình. Năm chắc nhu cầu của xã hội về ngành Giáo dục quốc phòng và an ninh, các tác động của bối cảnh đến quá trình tổ chức đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh. Kết nối với đơn vị tuyển dụng để định hướng nghề nghiệp, giới thiệu việc làm cho sinh viên sau tốt nghiệp, lắng ý kiến phản hồi từ nhà tuyển dụng trong quá trình sử dụng sản phẩm đào tạo để cải thiện chất lượng đào tạo. Môi trường hoạt động của lực lượng vũ trang là không gian rất cần thiết để giúp giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh rèn luyện các phẩm chất, năng lực đặc thù.

Về cách thức thực hiện biện pháp: đối với gia đình người học, thiết lập và giữ mối liên hệ thường xuyên. Đối với xã hội, có hoạt động khảo sát, nắm nhu cầu. Đối với đơn vị tuyển dụng, tổ chức lắng ý kiến bằng nhiều phương thức, trong đó chú trọng các hội nghị lắng ý kiến phản hồi trực tiếp về chất lượng giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh. Đối với các đơn vị lực lượng vũ trang, xây dựng các kế hoạch liên tịch, văn bản kí kết để có cơ thường xuyên cho sinh viên giáo dục quốc phòng và an ninh được trải nghiệm, học tập dã ngoại trong môi trường quân của các lực lượng vũ trang.

3. Kết luận

Giáo dục quốc phòng và an ninh là nhiệm vụ có ý nghĩa quan trọng, góp phần xây dựng nền quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân vững mạnh, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Đặc thù của nghề giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh, là vừa thực hiện nhiệm vụ giáo dục, vừa nhiệm vụ quân sự. Trong bối cảnh mới, đòi hỏi giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh cần có những phẩm chất, năng lực cần thiết để đáp ứng yêu cầu, vị trí công tác. Đồng thời, đào tạo theo định hướng phẩm chất, năng lực, là cơ sở để giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh tổ chức dạy học theo hướng này trong thực tiễn, đáp ứng yêu cầu của chương trình giáo dục mới. Từ kết quả nghiên cứu về sự cần thiết và khảo sát thực tiễn trường hợp đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh tại Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh cho thấy: Đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực là phù hợp, khả thi và có ý nghĩa thực tiễn cao, giúp giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh hoàn thành nhiệm vụ dạy học theo quan điểm mới. Vì vậy, trong đào tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực các cơ sở đào tạo cần: rà soát, cập nhật chương trình đào tạo; cán bộ quản lý, giảng viên tham gia đào tạo cần quán triệt định hướng này và hỗ trợ sinh viên học tập, rèn luyện phẩm chất, năng lực cần thiết; tăng cường đầu tư, cải tiến phương tiện, cơ sở vật chất và phát huy vai trò của các lực lượng tham gia đào tạo... Đó là những biện pháp thiết yếu, góp phần nâng cao chất lượng đào

tạo giáo viên giáo dục quốc phòng và an ninh, đồng thời tạo tiền đề cho các cơ sở đào tạo nguồn nhân lực này vận dụng, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục đại học hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015). *Giáo trình Lý luận vào phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh (dùng cho đào tạo giáo viên, giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh)*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020). *Thông tư số 46/2020/TT-BGDĐT ngày 24/11/2020 ban hành Chương trình môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cấp trung học phổ thông*.
- Chính phủ (2007). *Nghị định số 116/2007/NĐ-CP ngày 10/7/2007 về Giáo dục quốc phòng - An ninh*.
- Ban Chấp hành Trung ương (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
- Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (Tập I)*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Ban Bí thư Trung ương Đảng (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập (tập 9)*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- Lê Ngọc Cường, Lê Doãn Thuật, Tạ Ngọc Vãng (2014). *Giải thích từ ngữ Giáo dục quốc phòng - an ninh (tài liệu tham khảo Giáo dục Quốc phòng - An ninh trường Trung học phổ thông, Trung cấp chuyên nghiệp, Cao đẳng và Đại học)*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Linh Phong, Lê Đức Sơn (2022). *Tăng cường mối quan hệ phối hợp giữa các bên trong tổ chức đào tạo giáo viên Giáo dục quốc phòng và an ninh. Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Công tác giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên - Thành tựu và triển vọng”*. NXB Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.
- Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh (2020). *Chương trình Giáo dục đại học ngành Giáo dục quốc phòng - an ninh*.
- Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh (2023). *Trang điện tử hcmue.edu.vn*.